

Арх. Ранко Финдрик

ОБНОВА СПОМЕНИКА НАРОДНОГ ГРАДИТЕЉСТВА

Заштита народног градитељства, као и других споменика, не може се свести само на решавање проблема које намеће заштита и конзервација материјала, конструкција или рестаурација првобитног стања. Проблеми везани за даљу егзистенцију споменика - правилно решење даље намене, одржавање и уклапање у ново што израста у околини - чини се да код народног градитељства имају знатно већу важност.

Изгледа још тежа конзервација материјала и чување старих оригиналних конструкција. Обично се приликом радова све што се на објекту не чини здраво мења. Замењују се врата, прозори, кровна и међуспратна конструкција, носачи бондручних зидова, па и читави зидови, кровни покривачи и др. Замена се

врше често без правог мотива и оправдања, а оне некада представљају исто што и делимично уништење споменика.

Материјали од којих су грађени споменици народног градитељства (претежно дрво и земља), по природи су непостојани и тешки за конзерваторски поступак. Пошто су споменици народне архитектуре претежно у приватном власништву (стамбене зграде, привредни објекти, манастирски конаци, текије или ханови), поставља се питање како сачувати све оно што објект обележава као споменик; како сачувати првобитни материјал, оригиналну конструкцију или стари распоред простора, а да се при томе задовоље основни животни услови оних који у њима живе. Или, како избећи неминовне промене на споменику које често нужно доносе и саме конзерваторске интервенције.

Резултати нашег досадашњег рада на томе пољу, односно наша досадашња искуства, нису таква да би нам могла дати потпуне и свеобухватне одговоре на сва постављена питања. Јер, великих подухвата који би обухватили све - од радова на конзервацији и заштити материјала и конструкција, унутрашњег уређења и решења питања намене и сређивање просторних односа - није било много. То су сувише крупна питања са којима се конзерваторска служба данас још увек не може носити са успехом.

Исто се догађа и са односом према старом распореду простора. Ту су примењиване само две крајности - или се све доследно чувало и тиме споменик претварао у музеј (што је добро, али се све заштићене зграде никако не би могле претворити у музеје), или се распоред сасвим некритички мењао, што, је природно, доводило до тога да су објекти губили споменичка својства. Правих решења, где би се стари ентеријер сачувао, а ново што се додаје ускладило са старим, нема.

За такво стање не треба кривити конзерваторе или бар не само конзерваторе, јер је оно последица општег степена развијености конзерваторске службе

који не дозвољава, или блаже речено, не стимулише савременији и радикалнији приступ радовима.

Овај закључак најбоље потврђује и илуструје податак о томе ко у заводима ради на заштити споменика народне архитектуре и колико је људи ангажовано на томе послу. У заводима, наиме, на евидентирању и прикупљању грађе о споменицима народног градитељства раде етнолози. Архитеката који би се искључиво посветили раду на заштити споменика народног градитељства нема ни у једном заводу, јер организација посла и могућности то не дозвољавају, иако је народно градитељство област за коју су техничка знања неопходна.

